

Enquête over Goed en Kwaad.

Hierbij wens ik al degenen die aan de enquête hebben meegewerkt te danken voor hun bijdrage tot het welslagen ervan. Dat zijn in de eerste plaats de mensen van Limen en Merkawah die bereid waren mijn vragen te publiceren, en uiteraard de mensen die mij hun antwoord hebben toegezonden. Het aantal antwoorden was vrij beperkt maar daarom kwalitatief niet minder interessant. Teneinde een meer representatief beeld te krijgen, heb ik ook rekening gehouden met andere werken over BDE's.

Sommigen zullen zich wellicht hebben afgevraagd waarom er nog een enquête nodig was, nu er al zoveel gezegd en geschreven is over BDE en het fenomeen bij een vrij groot publiek al bekendheid geniet. Mijn bedoeling met deze enquête was echter meer specifiek, namelijk de invloed na te gaan van de BDE op het ethische denken, voelen en handelen van de mens. De enquête heeft m.i. genoegzaam aangetoond hoe groot die invloed wel is. Mijn algemene indruk is alleszins dat een autonome ethiek, een ethiek namelijk die de problemen rond goed en kwaad loskoppelt van de ervaring van het Licht, en de ethiek op louter menselijke leest wenst te schoeien, tekort schiet. Om ethisch te kunnen handelen, voelen en denken heeft de mens een innerlijke kracht nodig, en die put hij niet uitsluitend uit zichzelf. Die kracht behoedt hem zowel voor de overmoed te denken dat hij in het heelal de eerste en laatste maatstaf is van alle dingen als voor het gebrek aan moed en zelfwaardering dat hem tot eens scepticisme drijft waar niets nog waar of onwaar is. Uit de enquête blijkt ook dat ethisch gedrag een opgave is waarvan de omvang pas door de BDE goed tot de geesten doordringt. Het is dus zeker niet zo dat de BDE de mens alleen maar geruststellende zekerheden zou verschaffen die hem zouden ontslaan van de noodzaak zelf te denken. Het aantal vragen neemt misschien zelfs wel toe, maar daartegenover staat het geruststellende besef dat er iemand is die leiding geeft, waardoor het zoeken naar een antwoord veeleer een uitdaging is dan een bron van angst. Thans ga ik over tot de antwoorden per vraag:

VRAAG 1: Heeft uw BDE uw opvatting over goed en kwaad gewijzigd? Zo ja, in welke zin?

De algemene indruk die wordt gewekt is dat vooropgezette meningen over goed en kwaad verdwijnen. Meer nog: vooroordelen worden zelf als een bron van kwaad ervaren. Het vasthouden aan eigen denkbeelden over goed en kwaad wordt beschouwd als de wortel van veel kwaad in de wereld. Daar de BDE'r zich inleeft in de ander, ondervindt hij de uitwerking die vooroordelen kunnen hebben en neemt hij er afstand van. Dogmatisme dat gekenmerkt wordt door een uitgesproken oordeel over goed en kwaad maakt plaats voor een mildere houding, die niettemin niet resulteert in cynisme en normvervaging. Weliswaar vinden sommige BDE'rs dat er noch goed noch kwaad is of dat beide polen complementair zijn, maar andere gaan na hun ervaring heel wat dingen verkeerd vinden, die ze vroeger vanzelfsprekend vonden. Ze krijgen door hun BDE dus zelfs een meer uitgesproken opvatting over goed en kwaad. Zo worden hypocrisie en halfslachtigheid slechter verdragen dan vroeger. Het zg. "onder één hoedje spelen", "oogluikend toelaten", "door de vingers zien", "een oogje toeknippen" voor handelingen die het daglicht niet mogen zien, wordt niet langer geduld. De belangrijkste veranderingen zijn:

1) Dat maatschappelijke conditioneringen van goed en kwaad niet meer worden aanvaard. Dat brengt sommigen tot de zienswijze dat goed en kwaad louter menselijke begrippen zijn, die in het Licht niet langer geldig zijn. Toch verdwijnt de maatstaf voor het onderscheid niet. Alleen wordt die in het Absolute gesitueerd. De maatstaf van goed en kwaad is het Absolute zelf en niet langer de mens. Morele normen verliezen hun conventioneel karakter. Ze worden meer beleefd als iets wat het eigen hart raakt, wat echter niet betekent dat ze louter subjectief zouden worden, wel integendeel! Naarmate die normen meer als persoonlijke waarden worden beleefd, maken ze zich los uit subjectieve wensen en voorstellingen, en worden ze als bovenpersoonlijk ervaren. Tegelijkertijd echter worden ook maatschappelijke regels gerelativeerd. Normen worden niet langer klakkeloos en kritiekloos overgenomen; men onderwerpt zich niet zo maar aan door anderen

opgelegde regels, maar men sluit zich evenmin op in een ivoren toren.

2) Wat eveneens opvalt is dat de mens wordt losgekoppeld van zijn gedrag en dat hij niet langer wordt vastgepind op wat hij eens gedaan heeft. De mens wordt niet langer geïdentificeerd met zijn daden, zodat hij een tweede kans krijgt en niet meer het gevoel heeft als mens verworpen te zijn omdat hij eenmaal iets mispeuterd heeft. De mens is méér dan zijn daden alleen.

3) Ten slotte valt ook op dat het kwade niet meer als abstract wordt beschouwd, maar heel concreet met betrekking tot het eigen leven. Tijdens zijn levensoverzicht wordt de mens heel concreet geconfronteerd met wat hij tijdens zijn leven gedaan heeft en dit tot in de kleinste details. De vraag "wat is goed en kwaad?" maakt plaats voor een concrete evaluatie van het eigen leven waarbij vooral de gevolgen van de eigen daden voor anderen op de voorgrond treden. Het Licht dat die evaluatie mogelijk maakt, oordeelt zelf niet in termen van goed en kwaad. Hij is niet de Grote Moralist die boven alles staat en een onverbiddelijke maatstaf van goed en kwaad hanteert.

VRAAG 2: Betekent onvoorwaardelijke liefde dat de mens altijd vergiffenis bekommt, wat hij ook doet? Zo ja, houdt dit niet het gevaar in: dat de mens gaat denken dat alles door de beugel kan omdat het in het Licht toch allemaal in orde komt? Soms wordt wel gezegd dat het schenken van vergiffenis een daad is die getuigt van naïviteit, ja zelfs van de onmacht om de ander krachtadig van replek te dienen. De vergevingsgezindheid die de BDE'r ervaart in het Licht, is echter allesbehalve een teken van zwakte. Maar wijst juist op een onvoorstelbare morele kracht. Daarover blijken alle BDE's het eens te zijn. Unaniem zijn ze ook van mening dat vergiffenis pas mogelijk is als de mens zijn spijt betuigt en werkelijk berouw toont. Toch is het dan weer niet zo dat die spijt en dat berouw 'voorwaarden' zouden zijn voor het krijgen van vergiffenis, veeleer stellen ze de persoon in staat de onvoorwaardelijkheid van de vergiffenis te ervaren. De vergiffenis wordt wel degelijk onvoorwaardelijk geschonken, maar de mens dient er wel voor open te staan. Dat is te allen tijde mogelijk omdat het Licht hem altijd nabij is. Spijt en wroeging zijn dus noodzakelijke voorwaarden om de vergiffenis in het Licht als onvoorwaardelijk te kunnen ervaren. Zoals Erna het stelt "is rekenen op het Licht niet de juiste ingesteldheid om te doen wat je ook maar wilt". "Veronderstellen dat alles goed komt is zinloos", merkt André op, "degenen die denken dat het in het Licht allemaal goed komt zullen in het Licht een grote wroeging kennen. Niemand die in het Licht heeft vertoefd zal met zo'n ingesteldheid kunnen leven, namelijk dat alles door de beugel kan". Volgens mevrouw X uit Lutjehoek heeft de mens des te minder behoefte om op vergiffenis te 'rekenen' naarmate hij meer kennis heeft van de Bron en het Licht. Door te denken dat alles kan en mag omdat de vergiffenis er toch nadien komt, bedriegt de mens zichzelf. Een dergelijke houding getuigt van overmoed en is zelfdestructief. Mevrouw X uit Oostende ziet het als volgt: "Vergiffenis eisen zou onvoorstelbaar arrogant en egoïstisch zijn. De dader moet beseffen hoeveel leed hij berokkent en moet nederig om vergiffenis vragen en dankbaar zijn als iemand wiens leven gered is. Hij heeft geen "recht" op genade. Dit blijft een gunst. "Van een "recht" op vergiffenis kan dus geen sprake – zijn, een dergelijke opvatting zou juist wijzen op de afwezigheid van elk gevoel van spijt of van schuld, en bijgevolg de ervaring van de onvoorwaardelijke vergevingsgezindheid in de weg staan. De bereidheid om de ander te vergeven blijkt ook nauw gebonden te zijn aan voor de bereidheid om zichzelf te vergeven." We moeten onszelf vergeven - pas dan kunnen we de ander vergeving vragen", merkt een brieven schrijver op. Dat wordt mogelijk doordat de mens, wanneer hij het Licht binnengaat, de uitwerking van zijn daden op anderen ziet alsof hij die ander zelf was." Je kunt maar verlangen naar vergiffenis, als je je verplaatst in de ander en zelf aanvoelt wat je hem hebt aangedaan", antwoordt een andere respondent. De ervaring van het Licht stelt de mens in staat zich in de ander in te leven; toch zou het verkeerd zijn daaruit de conclusie te trekken dat we dus de ervaring van het Licht passief dienen af te wachten omdat we dan pas in staat zouden zijn te vergeven. Die houding zou juist de ervaring van de onvoorwaardelijke liefde en vergiffenis in de weg staan, omdat ze niet vertrekt van de juiste ingesteldheid. De term 'onvoorwaardelijk' sluit dus inspanning aan de zijde van de mens zeker niet uit.

VRAAG 3. Hebt U uw positieve BDE ervaren als een beloning en uw eventueel negatieve BDE ervaren als een straf? Over dit thema bestaat onder de briefschrijvers nagenoeg eensgezindheid: de BDE kan niet als een beloning of als een straf worden beschouwd. Die gedachte aan beloning of straf wordt door zo goed als iedereen zonder meer verworpen. Jan ervoer zijn negatieve BDE zelfs als een genade die hem geholpen heeft de duistere kant van zijn eigen persoonlijkheid te aanvaarden. Die ervaring had volgens hem niets met 'slechtheid' te maken. Ook liefdevolle mensen kunnen, aldus Jan, een negatieve BDE krijgen, en gangsters een positieve. De duistere dimensie is een deel van ons wezen, Je mag geen van beide afwijzen, maar je dient ze te accepteren en te integreren. "Mijn negatieve BDE was geen afschrikking", zo vervolgt hij, "het was een bewustwording van mijn eigen angsten. Door je angsten creëer je je eigen hel. Eén van onze grootste opdrachten is dan ook het overwinnen van onze angsten. Vooral de angst voor God en de dood. Want God is inderdaad onvoorwaardelijke liefde". Negatieve BDE's kunnen ook bij liefdevolle mensen voorkomen, want ook zij "hebben angsten waardoor ze hun eigen hel creëren... Zelfs de allergrootste altruïsten hebben zo hun eigen angsten".

Literatuur.

De opvatting dat negatieve BDE's te maken hebben met een negatieve ingesteldheid (angst, wanhoop, andere negatieve emoties en gedachten) en de mens dus in zekere zin zijn eigen negatieve BDE 'creëert', vinden we ook terug in de literatuur over BDE's. Zo hebben mensen die straf verwachten volgens Atwater een grotere kans op een negatieve BDE. Een negatief Godsbeeld werkt eveneens negatieve BDE's in de hand. Als dat inderdaad het geval is, dan is de schade die door de klassieke Godsvoorstellungen aan de ziel is aangericht, nauwelijks te overzien en wellicht beduidend groter dan ongelooft ooit kan veroorzaken. Ook het beeld van een positieve BDE als beloning voor een verdienstelijk leven kan naar het rijk der mythen worden verwezen. Zo schrijft Marie-Claire dat ze haar positieve BDE zeker niet als een beloning heeft gevoeld. "Het is me gewoon overkomen, en ik heb nooit gedacht dat dit met goed of kwaad te maken had. Of iemand een positieve dan wel negatieve ervaring krijgt, hangt af van de ingesteldheid van de persoon op het ogenblik dat hij het beleeft".

Andere briefschrijvers zien de BDE in de eerste plaats als een antwoord op hun existentiële vraag of, zoals Pieter zegt, als een aansporing om beslist op het goede pad te blijven. Vaak wordt ze ook gezien als een helpende hand en als een levensles, die ook een taak inhoudt naar de toekomst toe. Die taak houdt o.m. de integratie in van de eigen schaduwzijden en tekortkomingen. Op het eerste gezicht lijkt er hier een tegenstrijdigheid te bestaan: enerzijds aanvaardt de BDE'r de negatieve kanten van zichzelf, anderzijds identificeert hij er zich niet mee. Die ogenschijnlijke tegenstrijdigheid is in werkelijkheid een paradox: juist door het negatieve in zichzelf te aanvaarden, ervaart de mens dat hij méér is dan dat negatieve en dat hij er niet mee samenvalt. Door de aanwezigheid van het duistere in eigen ziel te erkennen, komt de mens er los van. De essentiële verandering schijnt er aldus in te bestaan dat het negatieve niet langer verdrongen wordt en niet meer als iets onoverkomelijks wordt ervaren dat de persoon op sleeptouw neemt, zonder dat hij daar zelfs iets kan aan doen. De BDE wordt bovendien als zo overweldigend ervaren dat er geen direct verband kan gelegd worden met bepaalde goede of verkeerde daden hier in dit leven. Het idee van beloning en straf veronderstelt evenwel op zijn minst het bestaan van een redelijke en evenredige verhouding tussen het gedane goed of kwaad enerzijds, en de beloning of de straf anderzijds. Die evenredigheid ontbreekt volledig. "Er was zo veel dankbaarheid en wederliefde in mij", schrijft André, dat ik me nooit afvroeg of dit een beloning was. Mijn vraag was eerder: waarom mag juist ik zoveel liefde ervaren... Eigenlijk weet ik niet waaraan ik dat verdiend heb".

Karma.

Sommige respondenten doen beroep op het begrip 'karma' om een verklaring te geven. Alles is een kwestie van balans "als je als ziel (evt. in vorige levens) kwade dingen hebt aangericht, ervaar je in een van je levens de andere kant. Dan is alles in balans" (Els). De gedachte dat goed en kwaad complementair zijn, of zelfs dat er aan gene zijde geen goed en geen kwaad bestaat, maar dat alles de "expressie is van het Zijn zonder meer" komt vaak terug. Het Wezen van Licht oordeelt niet, hoe zou Het dan kunnen belonen of straffen? De mens doet het kwade zichzelf aan, zo luidt de nagenoeg eensgezinde mening van de respondenten. God oordeelt niet, de mens evalueert zelf zijn leven. Misschien kunnen we wel stellen dat de mens tijdens zijn leven eigenlijk niet oordeelt, maar bevooroordeeld is en dat hij pas in en door het Licht in staat is tot werkelijk oordelen. Hier op aarde is hij de gevangene van zijn positieve of negatieve vooroordelen. Gewoonlijk koestert hij een positief vooroordeel over zichzelf en een negatief over anderen, het kan natuurlijk ook net omgekeerd zijn, maar, zolang hij in die vooroordelen verstrikt is, kan hij niet echt oordelen omdat hij niet bij machte is het werkelijk goede of kwade in zichzelf en zijn medemens onder ogen te zien. En op het ogenblik dat hij het wel kan, oordeelt hij niet langer maar leert hij zichzelf en de anderen te aanvaarden zoals ze zijn. Hij overstijgt de tegenstelling tussen goed en kwaad zodra hij loskomt van zijn vooroordelen. Dan pas kan hij de werkelijkheid zien zoals ze is en kan hij een gefundeerd oordeel vellen, maar dat oordeel heft zichzelf dadelijk op en mondt uit in aanvaarding. Die paradoxale situatie bestaat evenwel niet op het niveau van de vooroordelen: die sluiten elkaar altijd uit. Maar in de nabijheid van het Licht dat niet oordeelt, vindt de mens zowel de kracht om over zichzelf te oordelen als om zijn vooroordelen los te laten.

VRAAG 4 : Hebt U enig idee hoe het vele lijden en onrecht in de wereld verzoend kan worden met het beeld van een liefdevol wezen van Licht? Wat uit de reacties op valt is dat leed en onrecht niet langer worden beschouwd als een argument tegen God. Als een reden dus om God af te wijzen. De klassieke stelling, namelijk dat God niet tegelijkertijd goed en almachtig kan zijn, omdat Hij, indien Hij goed én almachtig zou zijn, een einde zou kunnen maken aan alle ellende in de wereld, wordt niet langer aanvaard. Lijden heeft zin en betekenis binnen de totaliteit van het Zijn. Volgens Chantal zal alles wat moet gebeuren ook werkelijk gebeuren en heeft alles een plan, zodat men niets, maar dan ook niets kan omzeilen. In een paar antwoorden wordt gesuggereerd dat lijden de onvermijdelijke tol is die moet worden betaald voor de evolutie van de geest. Anderen zien het lijden dan weer als een zuivering en een noodzakelijke leerervaring. In elk geval kan het niet aan God worden verweten. De reactie van André gaat in die zin: "Ik denk dat het liefdevol Wezen van Licht in deze wereld niet kan ingrijpen. Waarom Hij (Het) dat niet zou kunnen is de vraag.... Ik kan dit liefdevol Wezen zijn Eigenheid niet afnemen en Het beschuldigen van schuldig verzuim!". Het lijden wordt gezien als een middel om de mens te testen, nl. om te zien of hij/zij wel medelevend en altruïstisch is. Wat meer specifiek het onrecht betreft, dat wordt niet toegeschreven aan God, maar gezien als het gevolg van eigen verkeerde keuzes, en vooral als het gevolg van de weigering van de mens om in te zien dat wie de ander kwaad berokkent ook zichzelf kwaad aandoet. Verblindings en onwetendheid zijn dus de belangrijkste bronnen van het onrecht. Het toeschrijven van het kwaad aan God heeft geen zin en is bovendien een bijkomende bron van kwaad in de wereld: het getuigt immers van de weigering van de mens om de verantwoordelijkheid voor het kwaad op zich te nemen, wat het kwaad alleen maar verergert.. Waar het dan toch aan God wordt toegeschreven, wordt het opgevat als een levensles. Uit de reacties blijkt tevens dat de liefde voor God en de waardering van het leven niet langer afhankelijk blijken te zijn van de afwezigheid van lijden en onrecht. De essentiële verandering blijkt hierin te bestaan dat de mens het leven leert te waarderen ondanks lijden en tegenslag. Vreugde en lijden worden niet langer als elkaars tegengestelde gezien. Het lijden kan blijkbaar, hoe onwaarschijnlijk het ook kan klinken, een bron van geluk en zin zijn. Daarom wordt niet

langer de vraag gesteld hoe lijden en onrecht te rijmen vallen met Gods goedheid. De logische constructies die in de loop van de geschiedenis zijn opgezet teneinde het idee van Gods almacht te verzoenen met het idee van Gods goedheid verliezen aldus hun relevantie.

Correctie.

Toch wil ik, teneinde rekening te houden met andere reacties, op het bovenstaande een correctie aanbrenge. Aanvaarding van het lijden staat volgens de BDE'r niet gelijk met fatalistische berusting. Die aanvaarding impliceert geenszins dat hij niet meer getroffen zal zijn door pijnlijke of dramatische gebeurtenissen of deze niet meer als schokkend zal ervaren. Doordat hij zich beter in de anderen kan inleven en meer met hen meevoelt, voelt hij zich integendeel zelf bijzonder geraakt door wat anderen overkomt, maar die sterkere gevoeligheid brengt hem er niet toe Gods bestaan te verwerpen. Volgens Jan is "het lijden zinvol en past het in Gods Plan. Maar dat wil niet zeggen dat ik het allemaal aanvaard. Als je het lijden werkelijk aanvaardt, zou je overal lekker makkelijk vanaf kunnen komen en nooit meer iemand hoeven te helpen om zijn/haar lijden te verlichten... Volgens mij hoeven we het lijden helemaal niet te aanvaarden en mag de mensheid werken aan het ontwikkelen van allerlei medicijnen en betere voedingsmiddelen die het leven op aarde dragelijker maken bij ziekte". Deze brieven schrijver kan zich volstrekt niet vinden in de gedachte dat aanvaarding van het lijden impliceert dat het op de een of andere manier vanzelfsprekend zou zijn, dat het er moet zijn en dat er niets tegen kan of mag ondernomen worden. Een dergelijk denkbeeld zou trouwens als stuitend ervaren worden door zieken of slachtoffers van onrecht. De aanvaarding van het lijden heeft dus niets gemeen met het gemak en de schijnbare vanzelfsprekendheid waarmee sommigen beweren dat men het lijden maar dient te aanvaarden, omdat het nu eenmaal past in Gods plan. Een dergelijk fatalisme zou een maar al te gemakkelijk middel zijn om zich aan elke verantwoordelijkheid voor de verlichting van het lijden te onttrekken. Tevens zou het een uiting van onmacht zijn om met dat lijden om te gaan. Wie het lijden daarentegen zinvol vindt, staat de ander bij en vermijdt waar mogelijk clichés in de trant van: "neem toch het lijden op je. God verlangt het nu eenmaal". Onder invloed van de BDE verandert ook de houding van de mens tegenover zichzelf. De BDE'r gaat zich niet alleen meer inleven in de ander, maar ook zijn eigen bijdrage in het kwaad beter onderkennen en het zelfdestructieve aspect ervan onder ogen zien. Dat stelt hem in staat op effectievere wijze de strijd aan te binden tegen het onrecht. Veel kwaad in de wereld is immers het gevolg van de weigering om het bestaan van dat kwaad in het eigen ik te onderkennen. Die weigering vormt de essentie van het kwaad zelf, want welk kwaad wordt niet bedreven onder het mom dat het de goede zaak dient? In dat opzicht zijn goed en kwaad asymmetrisch: wie het kwade bedrijft zoekt zich te rechtvaardigen en omringt zich met een aureool van morele deugdzaamheid, maar wie het goede doet behoeft geen rechtvaardiging.

VRAAG 5: Denkt U dat bidden voor andere mensen hun ook werkelijk ten goede komt ? Deze vraag wordt door haast allen bevestigend beantwoord. Slechts enkelen geven toe het niet te weten. Wat daarbij opvalt, is de paradoxale aard van het goddelijke. Enerzijds wordt het Wezen van Licht aanvoeld als het Onuitputtelijke, het Onuitsprekelijke en het Verhevene, wat het gevoel van een onmetelijke 'afstand' doet vermoeden, anderzijds wordt Het ervaren als buitengewoon toegankelijk en beschikbaar, als oneindig nabij, zodat men Het alles kan en mag vragen. Een brieven schrijfster vindt het zelfs niet nodig iets te vragen, daar het Wezen van Licht maar al te goed weet wat wij wel en niet nodig hebben. Vele BDE's verklaren vrijmoedig te kunnen spreken en hun hart te kunnen uitstorten. Ondanks die vrijmoedigheid zijn ze vervuld van een diep respect, dat niets gemeen heeft met onderdanige vrees. Die gelijktijdige ervaring van verhevenheid én van nabijheid is voor een niet - BDE'r moeilijk te begrijpen, omdat ze in strijd lijkt te zijn met noties als vrijheid en autoriteit. Dat de ene kan samen gaan met de andere is iets dat blijkbaar alleen in het Licht kan worden verwezenlijkt. De BDE'r heeft duidelijk het gevoel dat naar hem/haar geluisterd wordt en dat hij/zij een belangrijke invloed kan uitoefenen op het Lichtwezen. Vandaar zijn overtuiging dat de mens

wezenlijk vrij is en in staat is tot vrije keuze. Het bidden is voor de BDE'r in de eerste plaats een danken, doch het hoeft niet. Hij heeft het gevoel dat hij gerust ook zijn nood mag klagen en heeft daarbij de stellige overtuiging dat hij gehoor vindt. Volgens Jan mag bidden geen zeuren worden, maar komt het aan op de liefde die je erbij voelt voor de anderen voor wie je bidt. Andere BDE'rs geven dan weer toe werkelijk alles te mogen zeggen en ook opstandige gedachten te mogen uiten, zoals in verband met lijden en onrecht in de wereld. Ook negatieve gedachten worden dus aanvaard.

Positieve energie.

Alle respondenten zijn het erover eens dat gebeden een bron van positieve energie zijn. Zo schrijft Els: "ik geloof dat bidden of gedachten naar iemand trillingen bevat die de trillingen van de ander beïnvloedt. Vooral als het met gevoel van onvoorwaardelijke liefde meegaat wordt dat door andere zielen aan de andere zijde versterkt". Johanna schrijft in dezelfde zin: "goede, liefdevolle positieve gedachten hebben heel veel ,onmeetbaar! Veel kracht". Het gebed vindt altijd gehoor. Zo heeft Tonija al regelmatig ervaren "dat, als ik licht vroeg voor een bepaald persoon, zonder dat deze het wist, ik dan achteraf hoorde, dat deze persoon zich beter is gaan voelen, zowel lichamenlijk als geestelijk". Voor haar is het gebed een kwestie van een liefdevol, open hart naar de medemens.

Antwoord.

Meestal wordt het gebed als een vraag beschouwd, maar voor de BDE'r is het zowel een vraag als een antwoord. Méér nog, voor hem gaat het antwoord zelfs aan de vraag vooraf en maakt het dit laatste mogelijk. De BDE'r beleeft het gebed tegelijkertijd als de expressie van zijn volheid én als verlangen. Dat verlangen groeit niet vanuit de ervaring van één of ander tekort, maar vanuit de ervaring van een innerlijke overvloed die zich zoekt mede te delen. Het gebed heeft voor hem ook veel te maken met onthecht - zijn. Het lijkt er aldus op dat de mens maar echt tot bidden komt als hij onthecht is. Dat lijkt op het eerste gezicht misschien vreemd. Bidt de mens niet vooral voor het verkrijgen of behoud van zaken die hem na aan het hart liggen, die hem dierbaar zijn en die hij niet graag uit zijn handen laat gaan? Bidden doet men inderdaad vaak uit gehechtheid, maar blijkbaar dient er een onderscheid te worden gemaakt tussen positieve en negatieve gehechtheid. In het tweede geval is de mens de slaaf van datgene waar hij aan gebonden is. Die toestand staat het bidden in de weg. Zo komt de materialist er niet toe te bidden, hoezeer hij ook aan zijn bezit gehecht is. De possessief ingestelde mens die de ander zijn vrijheid niet gunt, en voortdurend bang is hem te verliezen, bidt al evenmin. Natuurlijk heeft onthechting niets te maken met onverschilligheid, maar veeleer met een gevoel van innerlijke vrijheid. Om die reden ervaart de BDE'r het gebed dan ook niet als een 'moeten', als een plicht die met tegenzin wordt vervuld. Dat zou volledig in strijd zijn met de ervaring van innerlijke overvloed.

Voor wie?

Een ander aspect betreft de vraag: voor wie bidt men? Uitsluitend voor anderen? Uitsluitend voor zichzelf? Volgens de respondenten heeft dat onderscheid geen betekenis. Volgens Chantal "komt bidden voor anderen onszelf ten goede omdat deze die bidden misschien toch leren om bewuster te leven en beetje bij beetje denk ik dat dit de bedoeling is van het ZIJN". Het gebed komt ons zelf altijd ten goede. Zij vervolgt met de krasse uitspraak: "de grootste egoïst is de altruïst, want hetgeen hij geeft krijgt hij altijd terug". Via de ander komt het gebed naar onszelf terug, mits het door liefde is ingegeven. Uiteraard zou een berekenende houding in de trant van: ik zal maar bidden voor de anderen, dat komt mij goed uit, volstrekt zinloos zijn, daar die houding niet door liefde is geïnspireerd.

VRAAG 6: Hoe staat U als BDE'r tegenover de neiging van de mens om zich van alle kwaad vrij te pleiten ? De BDE maakt een einde aan de neiging van de mens om het kwaad buiten

zichzelf te lokaliseren en zich van alle schuld vrij te pleiten. Die neiging is wellicht één van de belangrijkste bronnen van ellende in de wereld. Ze kan de vorm aannemen van een utopisch streven naar wereldverbetering, zonder gelijktijdige verbetering van het eigen ik. "Wereldverbeteraars", aldus Jan, "plaatsen het kwaad buiten zichzelf. Zien het kwaad wel in de vijand maar niet in zichzelf". En hij vervolgt: "de duistere kant wat wij Satan noemen is net zo goed een deel van ons". Ongelukkig genoeg is de bereidheid om dat te erkennen bij de meesten erg gering. Te weinig aandacht wordt gewoonlijk besteed aan het tegenovergestelde euvel, nl. de neiging om het kwaad alleen in het eigen ik te situeren en zichzelf als de bron van alle ellende in zijn omgeving te beschouwen. Dat is het geval met depressieve mensen die verstrikt raken in zelfverwijt en menen de schuld op zich te moeten nemen van alles wat verkeerd gaat in hun leven en hun omgeving. Morbide zelfverwijten en extreme schuldgevoelens berusten bij hen vaak op de weigering om het kwade te zien in anderen en op de neiging hen te idealiseren. In beide gevallen kan de mens blijkbaar niet overweg met schuld en gevoelens van onmacht. De BDE daarentegen stelt de mens in staat zijn schuld onder ogen te zien, te aanvaarden en te boven te komen. De BDE maakt een einde aan de veelvoorkomende neiging om goed en kwaad als een absolute tegenstelling te zien. Zolang de mens zichzelf vrijpleit van alle schuld of, omgekeerd, alle schuld op zich neemt, zit hij nog gevangen in een tegenstelling tussen goed en kwaad die verabsoluteerd wordt en tot in het extreme wordt doorgevoerd. Het goede is in mij OF in de ander, maar een tussen weg is er niet. Aan die houding ligt heel wat onzekerheid over de juiste grenzen tussen goed en kwaad ten grondslag. Die onzekerheid ligt op haar beurt aan de basis van dogmatisme met alle ellende die hieraan verbonden is. Uit angst voor normvervaging, klampt het individu of de collectiviteit zich vast aan dogmatische morele zekerheden, die het halsstarrig overeind wil blijven houden. Zo hoopt men de angst te bezweren die het gevolg is van de eigen onwetendheid omtrent de grenzen tussen goed en kwaad.

Milder.

Maar ook het omgekeerde euvel verdwijnt: nl. de alles relativiserende scepsis die goed en kwaad laat dooreen lopen en niets nog goed of kwaad noemt. De BDE'r ziet nog wel degelijk dingen in het perspectief van goed en kwaad, maar oordeelt milder uit mededogen. Tonija schrijft: "ik ben en blijf mens in een dualistische wereld. Maar ik kijk er ook met mededogen naar en dan wordt het kwaad zachter en vaak begrijp ik heel goed waar dat kwaad vandaan komt: uit angst en verdriet. En deze gevoelens ken ik immers ook". Die mildheid heeft evenwel helemaal niets met de dubbelzinnigheid of ambiguïteit te maken die erin bestaat dingen wel goed te vinden, maar ze niet te doen of ze verkeerd te vinden en ze niet te doen. Het ja van degene die in het Licht is geweest is een ja, zijn neen een neen. Misschien kan het goede wel worden omschreven als de kracht om werkelijk ja of werkelijk neen te zeggen. In die optiek is het kwaad niet zozeer een neen tegen het goede, maar de onmacht om er met hart en ziel voor te kiezen. Het goede is datgene wat de mens in staat stelt te kiezen én datgene waarvoor hij kiest. Indien de mens dus ten volle voor het kwaad zou kiezen, zou het juist daardoor ophouden het kwade te zijn.

VRAAG 7: Hebben teruggetrokken mensen eerder een negatieve BDE ? Op deze vraag is het antwoord unaniem ontkennend. Jan: "achtergrond of sociale status speelt geen rol bij een BDE. Noch bij een positieve, noch bij een negatieve BDE. Zelfs iemands karakter is niet van belang". Volgens Tonija doet het er niet toe hoe je leeft. Zowel een positieve als een negatieve BDE hebben de bedoeling de mens wakker te schudden. In sommige brieven wordt verwezen naar de notie karma. Een teruggetrokken leven zou aldus een noodzakelijke fase kunnen zijn in een leven dat niet eindigt met de dood maar in andere levens verder gaat. Volgens Els heeft de nieuwe ziel veel te leren. Daarom heeft ze vaak in haar eerste leven een teruggetrokken leven nodig. Marie-Claire schrijft in dezelfde zin dat de ene mens, om zijn taak te volbrengen, midden in de wereld moet staan, terwijl de andere juist heel teruggetrokken moet leven. Dat is uitermate persoonlijk en volgens haar karmisch bepaald. Volgens Pieter zou het leiden van een teruggetrokken bestaan een invloed kunnen hebben op het ontstaan van negatieve BDE's, als die manier van leven een uiting is van een

egocentrische ingesteldheid waardoor men te weinig positiefs voor zijn medemensen betekent. Een negatieve BDE zou volgens hem dan de functie kunnen hebben van wakker geschud te worden. Johanna van haar kant is de mening toegedaan dat introverte mensen vaak een rijk droomleven hebben met heel eigen symbolen, zodat een teruggetrokken leven een eigen waarde vertegenwoordigt en volstrekt niet tot een negatieve BDE hoeft te leiden.

Heimwee.

Vele BDE's trekken zich na hun ervaring terug om die te verwerken en met zichzelf in het reine te komen. Vaak zitten ze opgezadeld met een gevoel van heimwee naar de wereld waarvan ze teruggekeerd zijn. Het is dan ook volkomen begrijpelijk dat ze zich in een eerste fase wensen af te zonderen. Nadien hebben ze echter vaak het gevoel dat ze naar buiten moeten treden om hun ervaring vruchten te laten dragen. De negatieve houding waarvan mensen die zich graag afzonderen dikwijls het slachtoffer zijn houdt verband met een visie die het 'sociaal' zijn overwaardeert ten koste van het leven als individu. Sociale gerichtheid heeft evenwel niets te maken met liefde voor de medemens. Een liefdevolle levenshouding kan heel goed samengaan met een teruggetrokken leven. Wie van het Wezen van Licht houdt, zal geen enkele kans onbenut laten om Het te dienen. Stille meditatie en inzet voor anderen zijn voor hem eerder complementaire en geen aan elkaar tegengestelde manieren om het Licht naderbij te komen.

-----000000OOOO000000-----

Deze bijdragewas bedoeld om de invloed van de BDE op de ethiek na te gaan. Ik hoop dat ik in mijn opzet geslaagd ben.

Leune Roland